

היכּטים לשוניים בפרשת חיי-שרה עז

דקדוקי קריאה בפרשה ובהפּטרה ובראשון של תולדות

כג ד גר-ותושב אָנְכִי: טעם טפחא בתיבת אָנְכִי

כג ה לאמר לוֹ: הטעם במ"ם הוא לא נסוג

כג ט בתוככם: כ"ף ראשונה בשווא נע ולא בחטף

כג יב עַם הָאָרֶץ: המילה עַם במרכא ואינה מוקפת

כג יח לְמִקְנֶה: הנו"ן קמוצה. בְּכָל בָּאֵי שְׁעַר-עִירֹ: טעם טפחא בתיבת בְּכָל

כד ג בָּה': אין להשמיע את האל"ף של שם ה', יש לקרא כאילו כתוב בְּדוֹנִי

כד ו הַשֹּׁמֵר לָךְ: הטעם בשי"ן והמ"ם סגולה¹

כד ט וַיִּשְׁבַּע לוֹ: טעם נסוג אחור לשי"ן, עם זאת יש געיא בב"ת למנוע הבלעת העי"ן הגרונית

כד יב עַם אֲדָנִי אֲבָרְהָם: טעם טפחא בתיבת עַם

כד כא מִשְׁתָּאָה: האל"ף בצירי. לְדַעַת: ברביע²

כד כה גַם-תָּבֶן גַם-מִסְפּוֹא רַב עֲמָנוּ: תיבת רַב במונח

כד לג וַיּוֹשֶׁם: (לפי הקרי) השי"ן בפתח

כד מג וְאַמְרָתִי: במלרע

כד מז יִלְדָה-לוֹ: העמדה קלה ביו"ד מפני הגעיה והלמ"ד אחריה בשווא נע

כד ס וַיְבָרְכוּ: הרי"ש בשווא נע ולא בחטף. וַיֹּאמְרוּ לָהּ: טעם נסוג אחור ליו"ד. וַיִּירָשׁ: וא"ו החיבור מנוקדת בשווא נע, לשון עתיד

כד סז הָאֱלֹהִים: ההטעמה באל"ף ולא בלמ"ד³; וַיֹּאחֲזֶבָה: העמדה קלה ביו"ד למנוע הבלעת האל"ף החטופה. וַיִּנָּחֶם: במלרע, הקורא במלעיל משבש את משמעות הכתוב

כה ב וְאֶת-יָקֹשֶׁן: היו"ד בקמץ קטן

כה ג וּבְנֵי דָדָן: בזקף ולא ברביע

כה ד וַחֲנָדָד: הוא"ו פתוחה

כה ח וַיֹּאסֶף: במלעיל וכן הדבר בכל המקרא כולו כאשר הכוונה לעניין מיתה

כה יא וַיְבָרֶךְ: במלעיל וכן הדבר בכל המקרא כולו

כה יג וּמִבְשָׁם: שי"ן שמאלית

הפּטרת חיי שרה מלכים א א א-לא:

ב וַיֹּאמְרוּ לוֹ: טעם נסוג אחור ליו"ד. לְאֲדָנִי: האל"ף כלל אינה נשמעת

¹ המטעים את המ"ם משנה משמעות

² קורן ואחרים הטעימו בזקף גדול ואין להגרר אחריהם. יש עדות מנוסח כתר ארם צובא על הרביע.

³ הסימון הכפול של הפשטא מוכיח שהטעם באל"ף. והחומשים וה"תיקונים-קלקולים" שמחקו את הפשטא באל"ף ושמו געיא במקומה זיפּו.

ז וַיַּעֲזְרוּ: העי"ן בשווא נח. אֲדֹנֶיהָ: הנ"ן בחירק חסר והי"ד אחריה דגושה ובקמץ

יא וַאֲדֹנֶינוּ: האל"ף נשמעת בחטף פתח

יד וּמִלֵּאתִי: מלרע הטעם בת"ו

כה כה יְחִי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנֶיהוּ: טעם טפחא בתיבת יְחִי

ראשון של תולדות:

כה כא וַיַּעֲתָר: העי"ן בשווא נח. וַיַּעֲתָר לוֹ: הטעם בעי"ן

כה כב וַיִּתְרַצְצוּ: צד"י ראשונה בשווא נע ולא בחטף

כה כב וַתֵּלֶךְ לְדֶרֶשׁ אֶת-ה': טעם טפחא בתיבת וַתֵּלֶךְ

כה כג וְלֹא־מֵלֶאֱמָם: בשתי התיבות הלמ"ד בשווא נח ויש להקפיד על הפרדתן

כה ל הִלְעִיטֵנִי: הלמ"ד בשווא נח

כה לב וְלִמָּה-זֶה לִי: טעם טפחא בתיבת לִי בלבד, אין לצרף לה את המילה 'זה' כאילו כתוב: וְלִמָּה זֶה-לִי

כה לג הַשִּׁבְעָה לִי: טעם נסוג אחור לשי"ן. וַיִּשְׁבַּע לוֹ: הטעם לא נסוג

כה לד וַיֵּאבֵל וַיִּשָּׁתַּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ: הראשון והשלישי במלעיל, השני והאחרון במלרע

כו ג וַאֲבָרְכֶךָ: הרי"ש בשווא נע וכ"ף סופית דגושה,

כו ד וַהֲתַבְרַכְוּ: הרי"ש בשווא נע

כו ה מִצֹּתַי חֲקֹתַי וְתוֹרָתִי: רבים הקוראים המשתבשים בסיום הקריאה וקוראים כאילו טעם טפחא בתיבת 'חקות'

נמשיך בע"ה לעקוב אחרי המקורות שעל פיהם קבע הרב מרדכי ברויאר ז"ל את נוסח המקרא בשביל 'דעת מקרא' בהוצאת מוסד הרב קוק⁴ ככל שיספיק הזמן, והשאר – עוד חזון למועד בע"ה.

כג ב ולבכתה²³: ד, מ"ש. ולבכתה: לשש הערה 23

תיבה זו מובאת בכל רשימות האותיות הקטנות: במ"ס-ל, במ"ס-ד א 2, במ"ג-ד ו' א א ובאו"א 84. בשלושה כתבי יד הכ"ף בגודל רגיל. אבל ר"מ ברויאר מציין שברשימות האותיות הקטנות בכמה מקורות מופיעה מלה זו. מנחת שי: וְלִבְכָתָה: חכ"ף זעירא. [וְלִבְכָתָה].

כג ד גִּיר־וְתוֹשֵׁב: לש, ב"א, מ"ש. גִּיר-: ב"נ מחלוקת בן-אשר ובן נפתלי אם יש געיא בגימ'ל. מנחת שי: גִּיר־וְתוֹשֵׁב: לפי הנראה⁸⁴ בחילופי" אין במלת גִּיר מאריך לבן אשר, וכן מציאתי בקדמון. [גִּיר־וְתוֹשֵׁב].

⁴ ובעקבותיו בתנ"ך השלם מוסד הרב קוק ללא פירוש, הוצאת חורב ו'תנ"ך ירושלים.
⁸⁴ בחילופי: חילופים – ד.

כג ו **נשיא אלהים אתה: לשש, פס-ל. אלהים | ד, מ"ש, פס-ד** בונציה יש

פסק אחרי אלהים. פסק זה אינו בכתבי יד ולכן ר"מ ברויאר אינו גורס אותו. מנחת שי: **נשיא אלקים:** ב"ר פ' נ"ח זפ' מ"ב ודוכתי אחריני, אמרו לו מלך את עלינו, נשיא את עלינו, אלוך את עלינו וכו'. ופסוק הטעמי מורה כן.⁷⁹ ועיין יפה תואר בפ' מ"ב ס"י ט'. ובילקוט פ' משפטים רמז שנ"א בשם מס' סופרי, נשיא אלקים אתה קדש, אבל "במס' סופרי" שאצלנו ליתיה. [נשיא אלקים].

<**אלקים | אתה:** בכמה ספרי כ"י מדויק"י אין פסק אחר מלת אלקים, וכ"כ א"ת, אבל בקדמון יש פסק, וכן נמנה בפסיקתא דספר בראשית. > [אלהים | אתה]. בקטע הראשון מביא מדרש רבה על המקרא הזה: ויענו בני חת את אברהם וגו' שמענו אדוני וגו', מלך את עלינו, נשיא את עלינו, אלוה את עלינו, אמר להם אל יחסר העולם מלכו, ואל יחסר העולם אלוהו. אברהם דוחה את הכתרתו למלך ולאלוה ומבקש להמשיך את רכישת הקבר. המנחת שי מוצא בטעמים סיוע לפירוש זה של המדרש. צבי בצר בהערותיו מעיר שאין בטעמים ראיה, יתכן שלפי הגרסה המובאת במנחת שי שהיא גם נוסח דפוס ונציה שיש פסק מפריד אלהים | אתה יש מקום לראות בפסוק הטעמים רמז נשיא אלהים – אתה.

כג ט **ויתן-לי: לשש, מ"ש. ויתן-לי: ד** לפי ונציה יש במלה 'לי' טעם גרשיים.

קטע הפסוק הראשון מתחלק לפי הרביע כך [ויתן-לי] [את-מַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר-לִי]

ולפי הגרשיים [ויתן-לי את-מַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה] [אֲשֶׁר-לִי]

מנחת שי: **ויתן לי:** ברוב ס"ס ברביע, לא בשני גרישין. [ויתן-לי].

בכסף מלא: לש, מ"ש. בכסף מלא: ד המנחת שי בא להוציא מגרסת ונציה. מנחת שי:

בכסף מלא: בספרי כ"י ובדפוס ישני בקדמא אזלא, לא בגלגל ורביע. [בכסף מלא].

יתנה לי: שד. לי: ל

בונציה ובששון 'לי' בדגש של 'אתי מרחיק'.⁵ בלניגרד משום

מה דגש זה חסר.

בתוכם: לשש, מ"ש, מ"ג-ד וי כ יד. בתכם: ד בונציה נדפס חסר

וי"ו, כתיב זה בסתירה למסורה של ונציה בספר ויקרא.

⁷⁹ ב"ר: פרשה נח ו; פרשה מב ה; פרשה מג ה.

⁷⁹ [קשה לחבין את כוונת נורצי כאן בעניין פסוק הטעמים. ושמא ראה בקדמא שבת יב' נשיא' כעין מפסיק].

⁸² יפה תואר: על ב"ר פרשה מב ט, רנא ע"ב, ד"ה מלך.

⁷ ובילקוט: שמות רמז שנא, ד"ה אלהים לא תקלל.

⁸ במס' סופרי: מסכת סופרים, מחד' חזקוני, פ"ד ח"ט (נשיא אלהים אתה קדש). במדור חילופי הגרסאות נזכרים חמישה כתבי-יד ודפוסים שהמשפט הזה אינו בא בהם, וכן אינו בא במסכת סופרים בש"ס וילנא – מקומו שם בפרק ד, סוף הלכה ה).

¹ בפסיקתא דספר בראשית: מ"ס – ד' פסיקתא דאורייתא' (בסוף האות פ. רשימות הפסקים האלה לא נכללו במסורה הסופית במחזורות הנפוצות כיום).

⁵ הוסבר כמה פעמים. אחרי מלה מוטעמת מלעיל בטעם מחבר בהברה פתוחה, לרוב אחרי קמץ וסגול, אם המלה הבאה בעלת הברה אחת או מוטעמת מלעיל, בא לפעמים דגש באות הראשונה. לכלל זה כמה חריגים, אחד מהם שדגש זה אינו בא אחרי ל"א ול"ה עבר נסתר (צורות בנה או ברא למשל).

מנחת שי: **בתוככם**: מלא וי"ו. כן הוא בהעתק הללי, ובספרי כ"י ודפו' קדמו'. וכן הוא ב'חרמ"ה ז"ל, זה לשונו, ^יבתוך המים, מל' וי"ו כתיב, וכל לישנ' דתוך באורית' דכות' מל'. ^ינשיא אלקים אתה בתוכנו, מל' וי"ו כתי'. ^בבתוככם לאחזת קבר, מל' וי"ו כתי', וכל אוריית' דכות', בר מן ב' חסרי' וי"ו, וס' ^{כא}חסרו את אלקי ⁸¹הנכר אשר בתככם, ^{כב}ונאחזו בתככם בארץ כנען, וכל שאר' מלא'. ^{כג}אשר סביבתי' נתן בתוכה מל' וי"ו כתי', וכל אוריית' דכות' מלא. ^{כד}והוצאתי את בני ישראל מתוכם, מל' וי"ו כתי', וכל לישנ' דתוכם באורית' דכות' מלא. [בתוככם].

ועתה לניקוד, האם הכ"ף מנוקדת בחטף-פתח או בשווא? יש כתבי יד המרבים בחטפים בלא-גרוניות ויש ממעטים בהם. כאן לניגוד וששון מנקדים בשווא נע ולא בחטף; ונציה ואולי ששון השני מביאים חטף-פתח. **בתוככם: לש, ש? בתכם: ד**

עם הארץ: לשש. עם-: ד כג יב בונציה עם הארץ מוקפות.

כג טו **מאת: לשד, רמ"ה, מ"ג-לד ה.ד. מאות: ש** ששון גורס מאות מלא וי"ו בניגוד ללניגוד ששון אחר וונציה ובניגוד למסורה הגדולה של לניגוד וונציה בפרשת בראשית. רמ"ה בספרו מסורת סיג לתורה:

מאה ויהיו ימי אדם אחריו הנליון את שם שמה **מאת** שנה: ימי לחם אחריו הנליון את נח חמש וחמשים שנה ונחם **מאת** שנה: חמי שמיני ארץ ארבע **מאת** סקל כסף כיני וניכר: **אלו ג' מאות** - חמשים וי"ח כתיבן וסידרן ואזיחאל כל ליסכ' **דמאות קלל וי' כמ'** בשלושת המקראות המצוינים הכתיב הוא מאת ובשאר מאות.

כג יט **שדה: לשד. שדה: ש** הסמיכות גורמת לסגול להפוך צירי, אע"פ שסמיכות יותר גורמת לתנועות גדולות להתקצר. לכן הניקוד שדה הוא הצפוי.

כד ה הַהֶשֶׁב אָשִׁיב אֶת־בְּנֵי אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יָצְאתָ מִשָּׁם: זו ההטעמה המוכרת. **את-בנך אל-הארץ אשר יצאת משם: לשד. את-בנך אל הארץ** [אשר יצאת משם: ש²⁴ ההטעמה השניה היא של ששון המכונה ש, הערה 24 מפנה להערה 7 שהוזכרה כאן שיאות בנוסח הטעמים מרובות בש' בייחוד בספר בראשית; והשוה יג א; יד כב; טו ה; ו; זכא; יח ג; ה; ז; כז; כב א; כד ה; כ; כו כד מג לא; מו לד; מז ו.

^י ב'חרמ"ה: תו"ך.

^י בתוך המים: בר' א ז.

^י נשיא אלקים אתה: בר' כג ז.

^ב בתוככם לאחזת קבר: פסוקנו.

^{כא} חסרו את אלקי הנכר: בר' לה ב.

⁸¹ [נורצי כתב 'אלקי' בקו"ף. וראה גם לעיל בר' ט כו.]

^{כב} ונאחזו בתככם: במ' לב ל.

^{כג} אשר סביבתי: בר' מא מז.

^{כד} והוצאתי את בני ישראל: שמו' ז ה.

כד ז לזרעך: לד. לזרעך: ש מתי בא מתיגה זקף ומתי זקף לבדו, כמדומה שאינו חד-משמעי. בכל אופן ההכרעה לצד לניגוד וונציה.

כד יב ועשה-חסד: לשש, מ"ש. ועשה-חסד: ד

זקף קטון או גדול? מנחת שי עם כתבי היד זקף גדול: בס"ס בזקף גדול. [ועשה-חסד].

כד כ אלה-הבאר: לש. אלה-הבאר: ד. אלה-הבאר: ש⁸⁴ לפנינו שלוש דעות שתי הדעות הראשונות אפשריות, כלומר געיא באל"ף של אל-. אבל הטעמת תביר לפני אתנת, ללא מציאות טפחא אינה אפשרית. ותריך עוד אלה-הבאר לשאב זו הטעמה נכונה, אבל ותריך עוד אלה-הבאר לשאב בלתי אפשרי לחלוטין! ועל כך חוזרת על עצמה ההערה שהוזכרה בפס' ה.

כד כא לדעת: לשש, מ"ש. לדעת: ד שוב ונציה נצבת לבדה בניגוד לכתבי היד ומנחת שי. קטע הפסוק לפי כה"י ומ"ש: [מח"יש] [לדעת ההצליח יי דרכו] אס-לא: קטע הפסוק לפי דפוס ונציה: [מח"יש לדעת] [ההצליח יי דרכו] אס-לא: מנחת שי: לדעת: בס"ס ברביע, לא בפזר [צ"ל בזקף, ראה הערת בצר] גדול.⁸⁶ [לדעת].

כד כב לשחות: לשש, מ"ש. מ"ג-ד יט. לשחת: ד דפוס ונציה גורס כתיב חסר בניגוד למסורה הגדולה שלו בפס' יט **לשתת ד' חס' עד אס כלו לשתת. כי לא יכלו לשתת** **דויחפרו תניא דפסוק. ולא יכלו לשתת מים כברה. ויחזו ברפידים ואין** המסורה מועתקת במנחת שי וצבי בצר ז"ל מציין מקורות: **כלו הגמלים לשתות**: מלא זא"ז בספרי חמדוייקי, ובדפוס יי שני. וכן בהעתק הללי כתו' לשתת, לשתות, פי' עד אס כלו לשתת דלעיל חס', וזה מל'. וכן ^אבמסורת, לשתת ד' חס', וס' עד אס כלו לשתת, ^בכי לא יכלו לשתת דויחפרו תניי [תניינא – השני] בדפסוק, ^גולא יכלו לשתת מים ממרה, ^דויחזו ברפידים ואין מין [לשתת העם, וכן כתבם ^ההרמ"ה ז"ל. [לשתות].

פן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!
הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

⁸⁴ תחת 'בפזר גדול' צריך להיות 'בזקף גדול'. [הערת נורצי באה בעקבות א"ת, שכתב: 'בס"ס ברביע', ובא להוציא מדפוס ונציה ש"ד וש"ז שבהם נדפס זקף גדול].

^י עד אס כלו לשתת: לעיל פס' יט.

^א במסורת: מ"ג – ד בר' כד יט.

^ב כי לא יכלו: שמו' ז כד 2.

^ג ולא יכלו לשתת מים: שמו' טו כג.

^ד ויחזו ברפידים: שמו' יז א.

^ה הרמ"ה: שת"ח.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p=272195>

אם אתה מתעניין
בהגטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים
בכתובת: maanelashon@gmail.com
😊 בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים 😊